

SOBRE EDUARD PUIG VAYREDA

Una aproximació a la poètica de Puig Vayreda

Joan Manuel Soldevilla Albertí^{a*}

^a Catedràtic de literatura de l'Institut Ramon Muntaner

RESUM

La qualitat i diversitat de l'obra d'Eduard Puig Vayreda s'analitza en els diversos vessants en què es va manifestar, estudiant els trets estilístics de la seva prosa. Es fa un especial esment dels llibres assagístics i dels estudis humanístics i culturals que va publicar així com de l'àmplia producció periodística. L'aproximació al conjunt de l'obra es completa amb un repàs de les influències literàries que es poden resseguir en la lectura dels seus textos.

Paraules clau: Eduard Puig Vayreda, assaig, estil, humanisme, cultura del vi, Josep Pla.

An approach to the poetics of Eduard Puig Vayreda

ABSTRACT

The quality and diversity of the work of Eduard Puig Vayreda is analysed in its various manifestations, studying the stylistic features of his prose. The article especially focuses on his essay books and the humanities and cultural studies he published, as well as his extensive journalistic publications. For this approach to his complete works, the literary influences that can be traced in the reading of his texts are also reviewed.

Keywords: *Eduard Puig Vayreda, essay, style, humanism, wine culture, Josep Pla.*

* Correspondència: Joan Manuel Soldevilla Albertí
E-mail: jsoldevi@xtec.cat

Recepció: 21/10/2019 • Acceptació: 12/05/2020

DOI: 10.2436/20.8010.01.274

Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos (AIEE), Figueres, vol. 51 (2020), pàg. 151-168

El tarannà polifacètic d'Eduard Puig Vayreda sovint ha propiciat que s'ofereixi una mirada global i panoràmica sobre la seva persona i obra; aquesta aproximació de caràcter més generalista –normal, si repassem una trajectòria tan polièdrica com fou la seva– sovint ha generat que no s'analitzi de manera concreta i específica la seva aportació en els diversos camps del coneixement pels quals va transitar. Aquest article proposa un aprofundiment concret en les claus de l'obra literària que va teixir al llarg de diversos anys, una producció àmplia i multiforme que sempre va estar vertebrada per una estètica –indissociable d'una ètica– que va esdevenir senyal d'identitat de l'autor.

Sota el concepte obra literària s'aixopluga una constel·lació de propostes artístiques àmplia i variada. En el cas de Puig Vayreda hem de precisar que, més enllà d'algun exercici de caire privat, ell no va ser autor d'obra de ficció, sinó que la seva producció –deixant de banda els seus estudis específicament tècnics– es va moure en el camp de l'assaig, el quadern de viatge, l'estudi humanístic o l'article d'opinió; sovint aquests gèneres i subgèneres, però, tenen límits difusos entre ells de tal manera que un llibre com *L'Empordà i el seu vi*, (fig. 1) per posar un exemple, es mou en un terreny fronterer on tenen cabuda l'apunt líric, l'evocació històrica, l'anàlisi rigorosa o la pinzellada subjectiva; i fins i tot el relat de l'excursionista. O si pensem en un estudi enciclopèdic com és *El jardí de Dionís*, un treball on s'ofereix un repàs monumental per la cultura del vi, descobrim que, més enllà de la pertinent tipologia expositiva que semblaria la pròpia d'un text d'aquestes característiques, hi són presents la reflexió personal, el comentari irònic o la crítica esmolada. D'igual manera, en els seus articles a la premsa conflueixen tonalitats i textures diverses de tal manera que els seus textos, més enllà de la immediatesa o de la reflexió conjuntural escrita a l'escalf d'un esdeveniment d'actualitat –com correspon a un text periodístic–, són exemplars mostres d'una sensibilitat literària inequívoca.

Figura 1. Presentació del llibre *L'Empordà i el seu vi*, amb Eduard Puig Vayreda, Jaume Guillamet i Xavier Albertí, abril 2004.

Arxiu família Puig Vayreda.

Com veurem al llarg d'aquest article, les etiquetes, sovint necessàries per acotar, classificar i estudiar les realitats objectes d'estudi, esdevenen insuficients en el cas de Puig Vayreda; si volem oferir una visió global i complexa del seu recorregut literari en més d'una ocasió ens haurem de moure per fronteres difuses i imprecises. No és estrany des del moment que l'autor empordanès entenia l'escriptura com un espai de confluència de la seva dimensió polièdrica, un territori de creativitat i rigor on podia abocar sensibilitat i coneixement, experiència i anàlisi, estudi i rauxa. Per a ell, l'escriptura no sorgia com quelcom associat a la tasca de polític, periodista, enòleg o melòman –per posar uns exemples del seu tarannà tan divers– sinó com una necessitat personal d'expressar la seva visió del món, de donar resposta als interrogants que se li plantejaven sobre l'individu, la terra i el país; és clar que els textos que elaborava establien lligams intensos amb la seva condició de polític, de periodista, d'enòleg i de melòman –continuant amb els exemples anteriors–, però naixien tots ells des d'un impuls preferentment artístic i creatiu; un impuls que permet parlar d'una obra literària de volada que no ha estat prou reconeguda.

L'OMBRA DE PLA ÉS ALLARGADA

Empordanès, prosista, aliè a la ficció, periodista ocasional, viatger arrelat al territori, coneixedor del menjar i del beure del país, culte, conservador, cosmopolita i afrancesat alhora que fascinat per Itàlia... Els adjectius esmentats, que inicialment ens podrien servir per començar a dibuixar el perfil literari de Puig Vayreda, inevitablement ens remeten a la figura i l'obra de Josep Pla; ambdós podrien compartir tots els qualificatius anteriors. És evident que parlem de personalitats amb trajectòries i tarannàs allunyats; de fet, un altre possible reguitzell d'adjectius –polític, enòleg, impulsor d'iniciatives culturals, referent ciutadà– ens l'apartarien de la figura de l'escriptor de Palafrugell. I no només això, una diferència troncal els separa: Pla és un escriptor professional que publica des de ben jove i al llarg de tota la vida i Puig Vayreda és un escriptor ocasional, tardà, que concentra el gruix de les seves publicacions en els anys de maduresa. Malgrat això, és interessant començar la nostra aproximació a partir de l'anàlisi d'aquestes connexions; primer perquè hi són i, a més, són definitòries. Però també perquè l'ombra de Pla, com la del xiprer que limita les closes, és allargada. D'igual manera que qualsevol escriptor argentí se situa en el mapa literari del país sud-americà a partir de la relació –de proximitat o llunyania, d'afinitat o d'animadversió– amb Jorge Luis Borges, sembla que escriure des de l'Empordà –i sobre l'Empordà– obliga a fer un exercici paral·lel en relació amb Josep Pla.

Un autor és significatiu en la història de la literatura d'un país a partir de l'anàlisi de diversos vectors; entre d'altres, la capacitat de connectar amb el públic, els seus mèrits específicament artístics o la seva influència i transcendència en la literatura posterior. Al voltant dels dos primers conceptes és evident i exemplar el mèrit de l'obra de Pla. La connexió amb el públic ha estat permanent al llarg de decennis i una dada objectiva –l'èxit de la monumental *Obra Completa* que ha editat i reeditat Destino– ens ho corrobora; per altra banda, parlar de l'excel·lència literària de Pla sembla innecessari i

en tot cas, la lectura de qualsevol dels seus títols ens ho manifesta de manera rotunda. Ara bé, quant a la influència de Pla en la literatura posterior, les mancances semblen evidents; és clar que podríem parlar de l'obra de Joan Fuster o de la voluntat viatgera i literària de Josep Maria Espinàs com herències planianes, però en el panorama de les nostres lletres dels darrers cinquanta anys és difícil trobar la petjada de Pla en uns autors concrets. Algunes de les raons semblen evidents: l'assaig miscel·lànic i fractal que ell conreava –on l'herència de Montaigne era explícita– sembla tenir un encaix difícil en els formats actuals de la literatura; igualment, la premsa on va publicar inicialment molts dels seus textos no és la del segle XXI, i articles com els que publicava a *La Publicitat* o a *Destino* difícilment trobarien encaix en els mitjans de comunicació actuals. Per aquestes raons, sembla clar que l'herència de Pla en la literatura contemporània és més aviat escadussera, circumstancial. Amb honorables excepcions, és clar, com ho és l'obra d'Eduard Puig Vayreda.

Que Puig Vayreda és un autor que coneixia Pla és una evidència absoluta, no només pel fet anecdòtic que tingués a les lleixes de la biblioteca particular *l'Obra Completa* –i la consultés freqüentment– sinó perquè les referències a aquest autor són permanents en els seus escrits. Quelcom inevitable, és clar, perquè es fa difícil parlar del territori, de les vinyes, els cellers i els vins sense fer esment a alguna paraula de Pla: “Josep Pla ho ha dit gairebé tot d'aquest país” (Puig Vayreda, 2004, 60), explicitava el nostre autor de forma contundent. Però més enllà d'això, la petja de les lectures del creador d'*El quadern gris* en l'obra de Puig Vayreda són evidents; la voluntat de forjar una veu personal i, alhora, empordanesa, la recerca de la precisió, la bellesa, l'elegància i la fermesa estilística, el desig de crear una imatge verbal del país hi són presents de manera permanent. Però encara anant més enllà d'aquests principis estètics que s'imposen en ambdues obres, hi ha quelcom més subtil i recurrent: el comentari mordaç que ultrapassa la ironia i voreja el sarcasme, la reflexió demolidora que apel·la al lector i que irromp amb contundència, l'apunt esmolat que, fins i tot enmig d'un text de caire objectiu, fa palpable la identitat estilística irreductible dels autors.

Dèiem abans que valorar l'obra de qualsevol autor empordanès que parla de l'Empordà exigeix posar-lo en relació amb Josep Pla; si així ho fem, podem afirmar que Puig Vayreda seria un d'aquells –pocs– autors que van assumir en la seva obra l'herència de l'escriptor de Palafrugell i van saber dotar-se d'una veu pròpia sorgida de la lectura i l'assimilació del mestratge de Josep Pla. Més enllà de la còpia i el mimetisme, amb l'aportació de trets poc planians com podrien ser una irreprimible tendència lírica o una *joie de vivre* que traspua en la seva visió del món, el nostre autor va saber amarar-se de tradició i enriquir-la amb el talent propi.

Les circumstàncies personals i professionals que va viure Puig Vayreda el van dur a desenvolupar una obra no molt àmplia i que, més enllà del vessant d'articulista, va ser elaborada preferentment en els darrers anys de la seva vida; l'obra publicada destaca per múltiples valors, entre ells els literaris que anirem descabdellant en aquest article però, vista en conjunt, adquireix una fermesa que ens du a sentir certa frustració de no haver pogut llegir uns puigvayredians *Escrits empordanesos*. I, per què no, una nova sèrie d'*Homenots*.

LA VOLUNTAT D'ESTIL

Des dels articles setmanals publicats a la premsa comarcal fins als llibres i assajos elaborats pacientment, en l'obra de Puig Vayreda transcendeix una permanent voluntat d'estil. Com a tal entenem un compromís amb la llengua, un desig de definir una veu pròpia, un ús de recursos expressius pertinents i sempre necessaris, la recerca de la paraula justa, una explícita voluntat de preservar un lèxic –rural i empordanès– en perill d'extinció, un ideal expressiu que cerca la pulcritud i una adaptació al marc de recepció dels textos. Tot plegat esdevé un veritable senyal d'identitat que permet als lectors reconèixer la seva veu i que identifica una manera d'observar la realitat i, sovint, de recrear-la a través del llenguatge.

Un seguit de qualificatius sorgeixen per identificar aquest estil tan personal: sorneguer, lúcid, contingut, precís, curós, minucios, elegant... Tots ells són certs però cal discernir com són diverses les tipologies textuals per les quals navega l'autor, perquè no és el mateix escriure un assaig literari que una columna d'opinió o un text de caràcter preferentment humanístic. Per diferenciar aquesta pluralitat de textures que identifiquen una veu única, cal capbussar-nos amb major precisió en l'estudi d'alguns dels textos de l'autor; així podrem determinar tots aquells elements que, d'una manera inequívoca, permeten al lector determinar que un text és de Puig Vayreda.

UN EXEMPLE DE PLENITUD: L'EMPORDÀ I EL SEU VI

A l'hora de començar el nostre estudi, hem volgut centrar-nos inicialment en aquest llibre; podríem haver començat parlant dels llibres editats per la Venerable Confraria de Sant Ferriol d'Empordà, *Tres bodegons amb ampolla de vi* (1990) i *Homilies de la Bóta* (2002), opuscles de gran subtileza que recollien xerrades i conferències del nostre autor de notable intensitat literària, però per determinar els trets estilístics de Puig Vayreda, semblava més oportú estudiar una peça concebuda com a exercici literari destinat a la lectura i que es mostra com una obra de maduresa. Publicat l'any 2004 per Brau Edicions amb fotografies de Francesc Guillamet, *L'Empordà i el seu vi* va sorgir com un projecte de l'autor d'oferir una mirada sobre el territori a partir del seu vast coneixement de la història i el present vinícola del territori. El repte era notable perquè parlar de l'Empordà després de Pla, Fages o Sagarra –per citar només noms estimats i evocats al llarg del llibre– és quelcom que aclapara i condiona qualsevol projecte literari; ara bé, l'autor, conscient de la dificultat, va optar per elaborar un volum on l'eix vertebrador de l'aproximació que es proposava fos el vi. Si les vinyes verdes vora el mar havien esdevingut un referent paisatgístic per a la cultura del país, si els raïms de setembre s'havien convertit en una pinzellada sensorial dels poemes de tants autors, si la fil·loxa havia estat reiteradament evocada com una mena de maledicció bíblica, Puig Vayreda va voler convertir tots aquests elements en troncs, en els eixos vertebradors d'una obra que, d'aquesta manera, podia oferir una mirada nova sobre el territori.

Aquesta mirada no es planteja com un estudi *strictu sensu*, sinó com un assaig, és a dir, un text a mig camí entre el text humanístic i el text literari, rigorós i docu-

mentat però empeltat d'una sensibilitat artística explícita que es concreta en la voluntat d'estil que abans esmentàvem. En *L'Empordà i el seu vi*, l'autor no vol explicar detalladament la història dels cellers de la comarca, o l'estructura geològica de les diverses vinyes, o la producció de la DO Empordà sinó que, des d'un coneixement profund i minuciós de tot el que suposa el vi per a la comarca, vol encarar el repte de mostrar la identitat del seu petit país; per dur a terme aquest objectiu, el llenguatge, precís, nostrat i literari serà el camí escollit.

“Personalment, i el lector sabrà perdonar-me, tinc viu encara el record de les vinyes de la Farella, que era un indret que ens semblava relativament allunyat del port de Llançà i on s’anava a passar l’estona d’aquelles tardes d’estiu lentes i caloroses en què teníem tot el temps del món i les il·lusions noves de trinca. El trajecte es feia a peu, entre vinyes verolades, envoltades de fonolls i afitades, a mesura que davallaves a la costa, per alguna atzavara florida. Eren vinyes magres, de raïms morats i dolços, de pell gruixuda i una certa aspror viva; gotims atraients que no podíem evitar de tastar havent berenat. Es combinava el raïm melós amb el gust potent i anisat dels brots de fonoll que mastegàvem. Sabors i aromes antics que evocuen cales tranquil·les de roca negrosa i tallant, mar blava deserta, vinyes velles cavades per vells pescadors que fumaven caliquenyos. El fonoll i la carinyena aspra i dolça alhora són els gustos que ens recorden un temps i un paisatge perduts.” (Puig Vayreda, 2004, 107).

El text seleccionat, una evocació nostàlgica, una divagació personal tintada de melangia, és un molt bon exemple de la voluntat d'estil esmentada abans. En ell, inicialment l'autor apel·la a la benevolència del lector; *L'Empordà i el seu vi* no és un llibre de records personals, però en la mesura que és un assaig i aquest permet els *ex-cursus* i la subjectivitat, l'autor fa una marrada i es permet capbussar-se en els seus records i compartir-los amb qui llegeix. La *captatio benevolentiae* que obre el text no és un mer recurs retòric, aquí esdevé un avís, una manera de captar l'atenció del lector i anunciar que es comença a descabdellar un passatge que es mourà en un to més íntim i personal.

Els recursos retòrics són recurrents i efectius, necessaris per condensar l'emoció del record i la força d'una estampa sensorial; així veurem sonores al·literacions –“s’anava a passar l’estona d’aquelles tardes d’estiu lentes i caloroses” [s] i [z], “vinyes verolades envoltades” [b], “gotims atraients que no podíem evitar de tastar havent berenat” [t], “combinava el raïm melós” [m]– que es vertebren amb estructures paral·leles –“mar blava deserta, vinyes velles cavades”– i antítesis –“aspra i dolça”–. Aquestes figures, emprades amb mesura, es combinen amb un treball rigorós en el terreny semàntic; la cohesió textual ve reforçada per l'ús d'un vocabulari que remet al paisatge mediterrani, contundent amb paraules com “vinyes, raïms, fonolls, costa, atzavara, port, brots, cales, roca, mar, pescadors, carinyena”. Aquest univers de mar, plana i muntanya es fa verb –la paraula *paisatge* clou, de manera significativa el fragment– i es posa en relació amb un seguit d'adjectius que ens parlen de la sensorialitat de l'evocació: “lentes, caloroses,

florida, dolços, aspres, melós, negrosa, tallant". El paisatge es percep per gairebé tots els sentits i en ell es col·loca un localisme empordanès –*afitada*, amb el significat de delimitada– que precisa la realitat però també salpebra d'identitat territorial la descripció. L'estampa és captada amb pinzellades impressionistes, amb apunts descriptius difusos que s'acumulen de forma subtil fins a construir un quadre emotiu i carregat de nostàlgia: un caminó perdut, el fum d'un caliquenyó, el sabor anisat del fonoll i la tarda lenta ens submergeixen en un espai que al mateix temps és viu i màgic. Tot plegat, i amb plena dinàmica proustiana, ens permet recuperar "un temps i un paisatge perduts", un espai mitificat a través de la paraula quan "teníem tot el temps del món i les il·lusions noves de trinca".

Al final, Puig Vayreda ha transcendit l'espai i ha fet sorgir, amb discreció però amb fermesa, el seu jo. El territori, però, no ha esdevingut un mer símbol, un *invisibilis gratiae visibilis forma*, un sagrament laic, una excusa per parlar d'aquesta malenconia que ens vol expressar, sinó que ha estat l'únic camí per poder arribar a parlar de les emocions generades davant del pas del temps. Perquè aquelles vinyes dels temps passats es mantenen fermes en la memòria, perquè la natura s'ofereix rica, ufanosa, carregada de colors, olors i sabors en el record, l'autor pot anar al seu món més íntim i, amb serenor, fer sorgir les seves emocions. El paisatge, clau en tot el llibre, esdevé d'aquesta manera camí i fita, objecte de la descripció i canal per arribar a revelar veritats profundes.

Les tonalitats dins *L'Empordà i el seu vi* són diverses i, al costat d'un text líric com el que hem comentat en sorgeixen altres de caire diferents. Des de l'evocació històrica transformada en crònica gairebé periodística –magnífica i vibrant la narració que explica l'arribada de la fil·loxera al país i les tensions, pors i inquietuds prèvies al desastre (27-28)– passant per la descripció minuciosa i detallada –de l'agricultura en terrasses (43-44), per exemple–, el llibre és un mostrari de modalitats textuais on potser cal destacar el capítol "Cellers, pobles i camins"; en ell l'autor ens proposa una possible ruta pel territori i per això elabora un veritable microlibre de viatge dins del llibre; amb la sensibilitat, el rigor i la fascinació d'un viatger del segle XVII –quelcom d'il·lustrat *après la lettre* tenia el nostre autor–, completada amb el coneixement profund del territori, Puig Vayreda ens proposa desplaçar-nos per l'Empordà des d'una perspectiva nova, amb la mirada ben atenta a la identitat vitivinícola del territori. L'elecció, però, d'aquesta ruta no resultarà una tasca senzilla perquè, com ens explica:

"Es poden proposar moltes rutes per les vinyes i els vins de l'Empordà; a peu pla o per la muntanya, arran de les carreteres de trànsit enutjós o per camins amagats i polsosos, per vinyes noves i esveltes o per vinyes velles i recargolades, visitant de passada dolmens i menhirs o seguint ermites quasi ocultes, o els camins de la garnatxa, del moscat, dels negres seriosos. Hi ha les rutes de les barraques, la dels monestirs, la de la fil·loxera, la de la història, la de les cooperatives, la de l'Albera, la de mar." (75)

D'una manera àgil i fresca, acumulant substantius i encadenant paral·lelismes sintàctics, subratllant alguns conceptes amb adjectius pertinents i evocadors, l'autor ens prepara per presentar-nos la ruta que ens proposarà més endavant. Alhora ens ofereix un retrat precís i minuciós de l'Empordà de vinyes i cellers, un collage esplèndid on la concreció conceptual permet a l'autor retratar la història, el paisatge i el vi de la comarca en un fragment de gran intensitat literària; a ulls del lector la comarca sorgeix viva, calidoscòpica, carregada d'història i de present, de monjos i de pagesos, de veremadors i de propietaris, de pedres i de raïms. Des d'aquesta obertura sonora, plàstica i contundent, aquells que ens apropem a les seves pàgines estem a punt per iniciar viatge pel territori.

Més enllà de les tipologies textuais, els recursos expressius i la riquesa lèxica esmentada, tot el llibre està salpebrat de la veu sorneguera, crítica i irònica de Puig Vayreda, un to personal que dona unitat al text. Els matisos d'aquesta veu són amplis i entre ells trobem, per exemple, la subtil caricatura:

“L'agricultura de terrasses és clàssica, antiga i pobre. Segurament és la que haurien practicat els déus de l'Olimp si no haguessin estat sovint uns esquenadrets il·lustres.” (43)

L'autor ens remet, a través d'una acurada selecció de paraules –“clàssica, antiga, Olimp, déus”–, al món de la Grècia homèrica; immersos en aquest univers de cultura i de llum, admirable i consolidat pel culte a la tradició, els lectors quedem desconcertats i sorpresos quan al bell mig del text s'incorpora, com una fuetada, la paraula *esquenadrets*. De cop, un mot popular i d'una expressivitat abassegadora, una paraula novament d'arrel empordanesa que caricaturitza el món clàssic amb frescor i contundència. No es tracta de parodiar els mites clàssics com un exercici gratuït, sinó de mirar-los des de la perspectiva d'aquells que realment van construir les vinyes als pendents en una tasca centenària feixuga i esgotadora, uns pagesos que treballaven de sol a sol i que, si els haguessin conegut, haurien considerat els déus de l'Olimp una colla de ganduls.

El to irònic (fig. 2), sempre és present i sovint pren forma a través de les interferències semàntiques; quan l'autor ens parla d'una làmina de plom del segle v aC descoberta fa uns anys a Roses, un document escrit en jònic arcaic que certificava una transacció de vi, ens comenta com “l'antiguitat de l'albarà d'aquesta comanda ens permet enorgullir-nos d'una llarguíssima tradició empordanesa –emporitana– en la cultura del vi”. De forma subtil, i entre paraules d'evocació clàssica –“jònic, làmina, arqueologia, antiguitat”– s'introdueix una paraula d'un àmbit radicalment diferent, *albarà*, un mot d'àmbit administratiu i comercial, gairebé quotidià. El contrast no només ens desconcerta i provoca un somriure sinó que, a més, l'orgull que després emergeix –orgull local per tenir... un albarà– queda rebaixat per aquest humor empordanès on l'ambigüitat és senyal d'identitat.

Abundants exemples d'aquesta veu irònica i sorneguera en trobaríem molts al llarg de les pàgines del llibre, tot i que cal subratllar que *L'Empordà i el seu vi* és un assaig que tendeix més al lirisme, sovint a la nostàlgia, amb la qual cosa aquesta

Figura 2. Presentació del llibre Vins i Cellers. 19 diàlegs apassionats amb els pàmpols de l'Empordà, amb Modest Prats, Eduard Puig Vayreda i Carles Vallès, maig de 1990. Arxiu família Puig Vayreda.

crítica, si bé és important i recurrent, no té una presència tan intensa com pot tenir en, per exemple, els seus articles.

Sigui com sigui, estem parlant, ho dèiem al principi, d'un llibre de plenitud on es combina coneixement i afany divulgatiu, rigor i subjectivitat, anàlisi històrica i evocació nostàlgica, sensorialitat i intel·ligència. Sense cap mena de dubte, una magnífica peça literària i un dels grans llibres sobre l'Empordà.

L'OBRA PERIODÍSTICA: ESMOLEM BEN BÉ LES EINES

De ben jove, l'Eduard Puig Vayreda, en companyia del seu cosí Jordi Bonaterra, va elaborar un simpàtic diari que després intentava vendre entre amics, coneguts i saludats; portava per títol *Nuestra infancia* i en ell es parlava d'esports, de política internacional, de música i de tot allò que es podia parlar a inicis dels anys cinquanta, que no era pas gaire. Més enllà de la singularitat i curiositat del projecte, és rellevant subratllar com, amb poc més de deu anys, el nostre autor demostrava una especial fascinació pel paper de la premsa entesa com una plataforma no només d'informació, sinó també d'opinió. El títol mateix, que avui ens pot semblar poc engrescador, gairebé carrincló, el cal entendre com una petita declaració de principis: el possessiu, aquest *nuestra*, explícita de forma inequívoca que els creadors entenen aquest petit diari com una manera de fer conèixer la seva mirada sobre la realitat; els promotors del projecte eren nens –en aquells anys la paraula adolescència era poc emprada, es passava de nen gran a adult jove–, però això no els privava de tenir una opinió sobre el món i, per damunt de tot, una voluntat de voler-la projectar.

Aquesta anècdota ens serveix de pòrtic per parlar de l'obra periodística de Puig Vayreda (fig. 3), en especial dels articles d'opinió que va anar publicant en diversos mitjans al llarg de la seva vida; en ells, de forma reiterada, reflexionava sobre la realitat local i el país amb relativa regularitat, establint lligams de complicitat amb els lectors. El nostre objectiu és parlar de l'estil de l'autor i, en aquest sentit, centrarem el nostre estudi en el recull d'articles *Des del banc del General* (Brau Edicions, 2010), un llibre integrat per una selecció de les columnes que va publicar en diversos mitjans comarcals al llarg de trenta-tres anys. És evident que hi ha d'altres reculls interessants –*Escrits incidentals*, Brau Edicions, (2011), *Vuits i nous i cartes que no lliguen*, (Roger Edicions, 2016), entre d'altres– i que caldria fer una recerca per les hemeroteques del país intentant recollir tota la seva producció en premsa, però de cara al nostre estudi, el títol esmentat, pels mèrits específicament literaris i pel fet que recull un ampli ventall temporal, esdevé un magnífic camp d'estudi. Cal precisar que els articles recollits i el propi volum sempre van aparèixer signats per Pere Carrer que, més que un pseudònim –que emmascara una identitat–, va ser una mena de *nom de plume* de l'autor quan escrivia sobre l'actualitat des de la premsa local; tothom sabia que darrere aquest nom, tan figuerenc i ciutadà, hi havia explícita l'autoria de Puig Vayreda.

La columna d'opinió exigeix precisió, síntesi i capacitat de mirar la realitat des d'una perspectiva personal. La bona columna d'opinió, a més, demana una prosa seductora, una capacitat persuasiva, un estil engrescador, una voluntat de sacsejar –poc o molt– les consciències dels lectors i una capacitat per dir coses que vagin força més enllà dels tòpics i els llocs comuns. Des d'aquestes premisses, els articles de Puig Vayreda esdevenen mostres exemplars d'aquest gènere periodístic ja que l'autor, amb clara intenció d'incidir sobre la comunitat, formula denses càpsules

Figura 3. Sopar amb Josep Maria Gotarda, Jordi Estadella i Manuel Vázquez Montalban, 1985. Arxiu família Puig Vayreda.

argumentatives i expositives que, articulades amb un estil fluid i amè, vehiculen l'enuig, la crítica, la condemna, el consell, la vindicació o la denúncia. També, a vegades, ens mostren la mirada bonhomiosa i l'evocació nostàlgica i carregada de lirisme d'un passat irreversiblement perdut i enyorat. Sovint un aniversari li permet enfrontar-se a l'oblit injust que sembla condemnar a molts grans homes del país i, a voltes, el traspàs d'un amic esdevé el detonant d'una emocionant necrològica.

L'estil dels articles és el propi de l'autor, però amb la incorporació d'elements que lliguen amb el mitjà en què es projecta; d'aquesta manera trobem l'elegància expressiva, el gust per la descripció acurada i precisa quan s'escau i la precisió retòrica característica de l'autor però, alhora, irrompen amb força la ironia i el sarcasme, instruments que apareixen amb freqüència com a recurs expressiu que reforça la contundència dels arguments. Un parell d'exemples serviran per il·lustrar el que estem dient.

L'any 2004, davant de la notícia que un diari regala tovalloles de platja amb la senyera estelada, Puig Vayreda va escriure un article.

... "Per tot això cal tenir cura de l'ús que se'n fa [de la bandera]. Posar-la damunt la sorra per plantar-hi el cul, els peus xops o mocar-hi el nen no em sembla l'ús més apropiat ni digne, menys encara si aquest mal ús està impulsat per suposats patriotes nacionalistes (...). Ara, si nosaltres mateixos ens freguem els peus amb l'estelada i ens passem la senyera per l'entrecreix quan sortim de banyar-nos a mar, malament podrem queixar-nos, després, que, Ebre enllà, no es reconegui la nostra identitat, la nostra voluntat de ser i els símbols que la representen." (Puig Vayreda, 2012, 102-103)

L'articulista està gairebé escandalitzat davant d'aquesta promoció d'estiu que banalitzava una bandera, quelcom que conté un profund valor simbòlic per a la comunitat i per a ell mateix. Per expressar el seu enuig de forma contundent, l'autor detalla, a través d'estructures paral·leles trimembres o bimembres (*plantar-hi A+B+C, no es reconegui A+B+C, ens freguem+ens passem*), el disbarat de la proposta però, a més, tria de forma curosa un seguit d'elements lèxics que expressen de forma manifesta la degradació del símbol quan és transformat en un objecte d'ús quotidià. Per això el que fa és seleccionar un seguit de conceptes i accions –"cul, peu xop, mocar-se, fregar"– que mostren de forma palmària com tots els valors associats tradicionalment a la bandera queden automàticament vexats des del moment que aquesta es "posa damunt la sorra", en una mena de metamorfosi desconcertant i degradant. Per reblar el clau, en una expressió que es pot llegir, alhora, en sentit literal i en sentit figurat, culmina la contundència de la reflexió: "ens passem la senyera per l'entrecreix quan sortim de banyar-nos". L'autor fa referència, al mateix temps, a l'acció d'eixugar-nos zones resguardades del cos quan sortim de l'aigua i, especialment, a l'expressió –més aviat grollera– que significa menystenir una proposta, una feina o una persona; la ironia, tan pròpia de l'autor, sembla entrar de ple en el terreny del sarcasme.

La bandera, amb aquesta oferta estiuenca que regalava el diari, dit ras i curt, passava de ser quelcom dotat d'un valor sacramental a ser un simple tros de drap que complia les funcions que li eren pròpies. El to satíric i burlesc, la caricatura com a instrument d'anàlisi –l'herència de Larra hi és molt present–, i l'acurada expressió literària estan al servei d'una indignació que no es vol estèril; l'autor va més enllà de l'atzagaiada efervescent i articula un text que vol generar debat i reflexió ciutadana.

Un altre exemple dels molts que podríem aportar ens pot ajudar a entendre els mecanismes expressius de l'escriptor en el terreny de l'article d'opinió. Amb motiu del retorn a Empúries de l'estàtua d'Asclepi, el març de 2008 publicà l'article "El retorn del déu", on reflexionava sobre la significació d'aquest esdeveniment. I el va cloure amb aquestes paraules:

"Però sobretot és en el retorn d'aquells ideals paradigmàtics del noucentisme esmentat –molt més que practicat– de l'ordre, de la civilitat, del progrés, de la serenitat, de la claredat conceptual i de la pulcritud expressiva que espero l'ajut clement de l'Asclepi retornat. Que el país recuperi l'afany de renovació, fonamentada sempre en unes arrels culturals clàssiques que no cal oblidar perquè ens identifiquen, igual que la mediterraneïtat com a entorn geogràfic propi i indiscutible. Que, com pretenia el noucentisme, una renovada espiritualitat i un vague sentit d'utopia, potser mística, estimuli el país a superar formes de pensament i sobretot actituds col·lectives i, un cop superades, sigui fàcil emprendre un vol amb destí al futur, ambició, transformador i compromès.

En definitiva, del retorn del déu, n'espero un miracle.

De moment ja se m'ha curat la grip." (Puig Vayreda, 2012, 217)

Els recursos comunicatius són de gran finesa i efectivitat i permeten establir una freqüència comunicativa que es mou, en un admirable equilibri, entre la reflexió d'alta volada i la mirada irònica sobre aquesta mateixa reflexió que ha efectuat l'autor. Amb el retorn de l'estàtua, espera el retorn dels ideals del noucentisme: uns ideals concrets, exposats en una llarga enumeració de sis elements –*ordre, civilitat, progrés, serenitat, claredat i pulcritud*–, però que ja ens avisa que han estat molt més esmentats que practicats; quelcom, per tant, difícil de dur a terme i per la qual cosa es posa sota l'èmpara –irònica, evidentment, i més en ell, home de profundes creences cristianes– del vell déu grec i pagà: "espero l'ajut de l'Asclepi retornat".

Endut per l'entusiasme que suposaria recuperar els vells i bells valors del noucentisme, Puig Vayreda –que sempre es va emmirallar en aquest moviment cultural– es llença a enumerar noves cadenes de conceptes que espera veure rebrotar en un país nou, un cúmul de virtuts que esdevinguin el detonant per "emprendre un vol amb destí al futur, ambició, transformador i compromès". L'autor és conscient que s'ha enlairat més del compte en la mirada sobre l'esdevenidor incert, que potser s'ha deixat endur per un impuls líric, qui sap si

romàntic, i llavors surt el noucentista latent que sempre batega en el seu estil. Deia Guerau de Liost que “la ironia/ és la sàtira que nia/ en els mots de galania/ per deport” i Puig Vayreda, un cop ascendit al cim del nou país imaginat, no pot evitar rellegir el que ha dit i concloure que, tot plegat, és quelcom gairebé impossible i que el seu anhel només es pot definir com *un miracle*; la paraula, demolidorament irònica, sembla devastar la fantasia que sobre el país ha construït poques frases abans. Però en un exercici brillant i esportiu –Guerau de Liost *dixit*–, l’autor va més enllà i meta-ironitza ara sobre el seu desencís, subratllant que, si més no, ell ja ha viscut un petit miracle: “De moment ja se m’ha curat la grip”. Ironia sobre el retorn de l’estàtua, ironia sobre el noucentisme, ironia sobre el país imaginat i ironia sobre el seu propi desànim que li permet deixar oberta una –petita– porta a l’esperança. El text es mou en una freqüència on la subtileza, la capacitat de dir més enllà dels mers valors denotatius de les paraules, les connexions amb la cultura del lector i la capacitat de mirar i remirar la realitat com una complexitat en continuada transformació evidencien una sensibilitat literària d’alta volada.

El Puig Vayreda –o Pere Carrer– articulista va ser un referent per a la ciutadania figuerenca i empordanesa durant anys; la veu ferma, elegant i crítica de l’autor esdevenia una lectura gairebé necessària per tenir un contrapunt sobre la realitat, tant sobre els fets d’actualitat com al voltant d’aquells aspectes de la vida –el pas del temps, la cultura, l’amistat– que, en la seva inutilitat, resulten imprescindibles. Perquè això fos possible, l’autor es va servir d’un estil on rauxa i seny trobaven un harmònic equilibri; completant el lirisme que identifica altres llibres seus, o l’estil més humanista i expositiu que va desenvolupar en altres projectes, en els seus articles d’opinió va optar per un estil més combatiu que li permetés vehicular les opinions i reflexions que li generava el bategar del món; un estil curós, pulcre i clar, vertebrat per un ús expressiu dels recursos literaris on calia esmolar l’eina –la ploma, els primers anys, després el teclat de l’ordinador– per poder disseccionar la realitat amb precisió entomològica. Amb la ironia com a principal arma, Puig Vayreda va saber escriure uns textos que, malgrat que van ser redactats, com correspon als textos periodístics, en unes conjuntures molt determinades, segueixen constituint unes peces literàries –i ciutadanes– de gran fermesa i atractiu.

EL TRACTAT HUMANÍSTIC: EL JARDÍ DE DIONÍS

Diversos van ser els llibres i articles que va escriure Puig Vayreda que podrien ser denominats tractats humanístics, és a dir, aproximacions a la cultura i el coneixement que es defineixen per una voluntat divulgativa que defuig tant la vulgarització com l’erudició; textos que volen oferir una mirada transversal sobre la realitat des de la perspectiva de les disciplines més diverses com poden ser la música o l’enologia, la historiografia o l’etnografia; treballs que es conceben com una plataforma de reflexió, però també de descoberta, forjats des del rigor i

l'amenitat. De tots aquests molts treballs, no hi ha dubte que *El jardí de Dionís* (Braú Edicions, 2017), considerada pel propi autor com el seu llegat intel·lectual, esdevé la peça clau del conjunt de la seva obra.

El llibre va sorgir inicialment de les notes i els apunts que l'autor havia anat recollint, al llarg d'anys, quan preparava les múltiples conferències i cursos sobre la cultura del vi i les classes que impartia a la Universitat de Girona al voltant d'aquest tema. Aquest origen del tractat és significatiu perquè, tot i que després el llibre va anar creixent fins a adquirir identitat pròpia i una envergadura considerable, la voluntat comunicativa, la necessitat de seduir l'auditori i la sòlida estructura del discurs van esdevenir el pal de paller de la construcció d'un artefacte literari que prenia com a principi el vell adagi horacià que recomanava *podresse et delectare*, aprofitar i gaudir. Per això cal subratllar, tot i que s'escapa a l'objecte del nostre estudi, més específicament literari i lingüístic, la importància que l'element gràfic i visual va tenir en el llibre, una feina minuciosa i detallada –són centenars les imatges que il·lustren l'obra– que va ser també dirigida per l'autor amb la complicitat de tot l'equip de Braú Edicions.

El jardí de Dionís sortia a les llibreries amb el subtítol *L'entorn cultural del vi* i era clar que l'autor volia oferir un recorregut enciclopèdic –en el sentit més il·lustrat de la paraula– per les múltiples manifestacions de la cultura universal que han girat al voltant del vi; de la poesia a l'òpera, del disseny al paisatge, de l'arquitectura al folklore, del dret a la gastronomia, el llibre mostrava com aquest producte mil·lenari conreat des de temps remots ha estat clau per explicar l'evolució de la humanitat. Un projecte d'aquesta mida corria el risc d'esdevenir un feixuc recull de dades; o, vista la magnitud de la iniciativa, que l'autor renunciés al rigor i oferís una pinzellada amable i superficial sobre aquesta relació entre cultura i vi. Puig Vayreda va fugir d'aquests extrems i, sense renunciar a una sòlida i detallada documentació, es va esforçar per teixir-la a través d'una prosa precisa i elegant que engrescava a la lectura. El volum de dades que aporta l'obra és descomunal però és evident que l'autor va lluitar perquè el lector no quedés aclaparat per aquest doll d'informació; de fet, un dels mèrits més reeixits del llibre –i més difícils de detectar– és aquesta capacitat d'amagar la laboriosa tasca de recerca i documentació, que apareix a ulls del lector com quelcom natural i enriquidor.

L'estil, però, és allò que nosaltres volem analitzar en la mesura que esdevé el canal que permet traspasar tots els coneixements d'una manera precisa i suggerent. Com ja hem fet abans, un exemple ens pot il·luminar al voltant del que estem dient; quan l'autor desenvolupa un capítol dedicat a "L'arquitectura del vi", parla dels grans cellers monacals de l'edat mitjana i, de manera necessària, ha de fer una aturada en l'orde del Cister i la seva imprescindible aportació a la història del vi i de la societat europea:

“Les proporcions d'aquests cellers, extraordinaris per l'època, dona idea de la importància que tenia el conreu de la vinya i l'operació d'elaborar el vi per a

aquestes comunitats monàstiques cistercenques d'arrelada tradició vinyatera. Possiblement el cas més característic és l'actual Château de Clos Vougeot (Côte de Nuits), que fou fundat pels monjos de Cîteaux el segle XII com a dependència expressa per a l'elaboració del vi de les vinyes del monestir. Tot i les reformes d'estils, encara s'hi conserven unes premses monumentals de l'edat mitjana, l'estructura, embigats, cobertes de fusta, les naus per a les bótes i el dormitori dels monjos cellerers i vinyaters. Igualment interessant és l'abadia cistercenca d'Eberbach a Hesse (Alemanya) a la zona vitícola del Rheingau. També fundada al segle XII per Bernat de Claravall, el celler de volta romànica és de proporcions immenses –cal pensar que la població entre monjos i llecs arribà a uns 500 homes–, tot i que actualment les premses monumentals antigues estan situades al refector dels llecs i no al celler.” (Puig Vayreda, 2017, 135).

És clar que l'autor no es planteja un text pròpiament literari, sinó que es mou en el terreny del text humanístic i, per tant, els recursos expressius es mouen seguint un ideal de claredat i precisió. En aquest sentit la modalitat oracional que s'imposa és, de forma necessària, l'enunciativa, al mateix temps que predominen les construccions de frases àmplies on cal destacar un ús abundant de la subordinació; en aquest sentit destaquen les subordinades adjectives –“que tenia el conreu de la vinya”...–, que complementen i amplifiquen els conceptes, així com les subordinades adverbials concessives –“tot i que actualment les premses”...–, que matisen les afirmacions formulades pel mateix autor. L'objectivitat i la precisió de Puig Vayreda a emprar abundants adjectius –“cellers extraordinaris, premses monumentals, proporcions immenses, volta romànica”– i, fins i tot, a vegades, buscar dos adjectius per acompanyar un únic substantiu –“comunitats monàstiques cistercenques, monjos cellerers i vinyaters”–; la recerca d'un valor universal de les afirmacions porta l'autor a utilitzar els temps verbals de mode indicatiu, amb un ús preferent de l'anomenat present atemporal, que permet mostrar la realitat més enllà d'una conjuntura temporal; en aquesta línia expressiva de claredat cal entendre el predomini dels verbs copulatius: “és l'abadia cistercenca, és l'actual Château, el celler és de proporcions immenses”.

Un text humanístic tendeix a l'objectivitat, i per això és propi la recerca d'un lèxic preferentment denotatiu –“conreu, comunitat, fusta, bótes, estil”– però, per la mateixa identitat del text, que permet l'aparició d'una puntual subjectivitat que reforça la intensitat del discurs, no és estrany que sorgeixin paraules que aporten una valoració personal de la realitat com poden ser “immenses, interessant” o “extraordinari”. O fins i tot paraules evocadores com poden ser “vinya, tradició” o “antigues”. Pel fet que el text se centri de manera concreta en l'arquitectura del vi és necessària l'aparició de tecnicismes d'ambdós camps i així podem trobar, per un costat, paraules com “estructura, embigats, cobertes, naus” o “volta”, i per una altra banda mots com “vinya, celler, premsa, conreu” o “bótes”. D'igual manera, les paraules associades al món monàstic també hi tenen una presència significativa:

“comunitats monàstiques cistercenques, monjos, llocs, monestir, edat mitjana, refetor i abadia”.

Els recursos literaris poden tenir una presència significativa, però moderada, en un text humanístic, tot i que és en una modalitat a mig camí entre aquest text i el literari –parlem de l’assaig– on les figures expressives sovint tenen una presència més destacable com ja hem vist en altres textos de Puig Vayreda; de tota manera és remarcable com en el text analitzat poden aparèixer recursos com l’al·literació –“vi de les vinyes del monestir”–, o les enumeracions amb voluntat descriptiva: “s’hi conserven unes premses monumentals de l’edat mitjana, l’estructura, embigats, cobertes de fusta, les naus per a les botes i el dormitori”.

El text, com hem anat observant, és elaborat i redactat per explicar un aspecte cultural associat al món del vi; no vol ser un text líric, personal, crític, nostàlgic o àcid, sinó un vehicle de caire expositiu que serveixi per a la difusió d’uns coneixements. Ara bé, perquè aquest objectiu divulgatiu es pugui acomplir, cal la recerca d’un estil efectiu i, alhora bell; o dit d’una altra manera, el text serà efectiu si l’estil és bell, elegant i precís. Una condició que Puig Vayreda assolix amb escreix.

LES LECTURES DE PUIG VAYREDA

Un autor és un estil, i aquest estil sorgeix de la confluència de diverses vies; les lectures, l’experiència, el talent personal, l’evolució de la pròpia obra, els canals de comunicació emprats i fins i tot les opinions i valoracions dels lectors. A nosaltres ens interessa fer esment del primer dels elements comentats, les lectures de Puig Vayreda, perquè aquestes, de forma explícita o implícita, hi són molt presents en tota la seva producció literària. Els escrits del nostre autor, per la seva condició assagística, periodística i humanística, estan trufats de referències a aquells autors que van marcar el seu itinerari personal i són permanents les valoracions dels escriptors que van deixar petja en la seva formació i en el seu estil; de fet, la nostra intenció no és fer un llistat exhaustiu de la biblioteca ideal de Puig Vayreda, però sí subratllar aquells autors que admirava i que, de forma molt especial, van incidir a l’hora de forjar un estil personal i identificable.

La primera aproximació a aquestes lectures la volem centrar en el petit país; al llarg dels seus escrits es pot resseguir la creació d’un cànon de la literatura empordanesa. De forma explícita aquest projecte no es manifesta, però sí que és recurrent la voluntat de reivindicar aquells autors –preferentment de les generacions anteriors a la seva– que no només han parlat del territori, sinó que a través dels seus escrits han condicionat la percepció de la comarca, han incidit en la societat o han generat debat i diàleg. Des d’aquesta perspectiva és explícita la defensa de personatges de l’envergadura de Damas Calvet, Anicet de Pagès, Carles Bosch de la Trinxeria –per a ell encunya el neologisme eno-excursionista–, Pous i Pagès, Manuel Brunet i, per damunt de tots, Josep Pla, de qui ja hem fet ampli

esment en un altre apartat del nostre article. També Fages de Climent i Maria Àngels Anglada, evidentment, formarien part d'aquest cànon literari emporità, així com la poetessa Montserrat Vayreda, Joan Guillaumet i algun contemporani de l'autor, entre d'altres, Narcís Pijoan, Manuel Costa-Pau i Josep Maria Salvatella.

Si ens fixem en la selecció de noms no ens ha de sorprendre un seguit de trets que identifiquen a cada un d'ells i que, en major o menor intensitat, hi són presents en la identitat del nostre autor; periodistes, assagistes, caminaires, hisendats o pertanyents a famílies influents a la comarca, algun polític i, tots sense excepció, permanents defensors de la comarca. De cada un d'ells Puig Vayreda selecciona uns elements que incorpora a la seva estètica com poden ser la mirada atenta i crítica, el coneixement exhaustiu del territori, de la gastronomia i la viticultura, el ferm anhel d'incidir en la societat o un impuls líric personal. Sense dir-ho de forma explícita, ell s'inscriu en aquesta tradició d'autors que, més enllà de pastors i sirenes –és a dir, del mite– van voler apropiarse al territori amb rigor, estima, dolor quan s'esqueia i sempre una inexorable militància empordanesa.

Obrint un xic l'angular i apropant-nos als referents de Puig Vayreda en el camp de la literatura catalana, veurem una clara tendència a parlar i a gaudir dels escriptors previs a la guerra civil, els d'aquella època daurada de les nostres lletres on convivien un tardà modernisme i els impulsos de l'avantguarda però on el noucentisme esdevenia el marc cultural de referència. És clar que l'admiració per Verdager o Maragall i Costa i Llobera hi són presents, però Carner, Riba, Sagarra, Guerau de Liost, Salvat-Papasseit o Màrius Torres, López-Picó, Miquel Llor, Carles Soldevila i Gaziel, i també Folch i Torres, esdevenen els referents més explícits; potser caldria definir Puig Vayreda com un epígon del noucentisme, ja que molts dels principis estètics d'aquest moviment –classicisme, elegància, compromís amb el país, pulcritud– hi són recurrents en els seus textos. I, amb una inequívoca preferència per la poesia, altres poetes posteriors com Salvador Espriu, Rosa Leveroni, Miquel Martí i Pol o, els darrers anys, Joan Margarit, també són evocats i, freqüentment, citats.

La literatura espanyola és sovint també evocada i així poetes com Antonio Machado o Juan Ramón Jiménez, Miguel Hernández, Dionisio Ridruejo o Blas de Otero hi són presents –sempre la prevalença de la poesia–, però també memorialistes com el xilè Pablo Neruda i novel·listes com Luis Martín Santos o el cèlebre –en el seu moment– José María Gironella, darniuenc ara oblidat.

La literatura clàssica, l'europea i l'americana tampoc no hi falten, en els seus escrits; des d'Horaci fins a Ronsard, Puig Vayreda assumeix una tradició cultural on mostra una certa preferència per la narrativa francesa del segle XIX –Stendhal, Zola, Balzac– i per la centreeuropea del XX, amb noms com Musil, Marai i especialment Stefan Zweig; també hi veiem una real admiració pels grans noms de la literatura policíaca –Simenon, Christie i Highsmith– i un especial interès per la dramaturgia del

segle xx; ell no només va ser un jove actor de la llegendària agrupació teatral Arlequín –un referent en la història del teatre a la ciutat– sinó que les experiències com espectador de les obres de J. B. Priestley, Eugene O’Neill i molt especialment Thornton Wilder el van marcar definitivament.

Si de tot aquest reguitzell d’influències haguéssim de destacar tres noms, potser podríem parlar d’una trinitat literària que sempre el va inspirar: Pla, Sagarra i Simenon. De Pla, el compromís amb el territori i la prosa personal, clara, fluida, precisa i irònica. De Simenon, la capacitat per crear atmosferes, dibuixar personatges i retratar la vida quotidiana amb un estil concís que embolcalla el lector. De Sagarra, el tremp poètic, la brillantor lírica i l’ús d’una llengua literària sublim i propera. Tots tres van ser autors populars en el millor sentit de la paraula, autors que van tenir un èxit excepcional i que van esdevenir, gairebé, personatges llegendaris essencialment pels seus mèrits literaris; escriptors que van saber establir lligams amb un amplíssim nombre de lectors i que van marcar diverses generacions. En ells va trobar sovint la llum que va il·luminar la seva prosa i la seva vocació literària.

Dèiem abans com va ser d’important per al nostre autor Thornton Wilder i, en especial, *La nostra ciutat*, l’obra que retrata, amb duresa i tendresa alhora, la vida que s’escola en una petita comunitat de l’Amèrica de principis de segle. La peça va ser muntada i representada amb excepcional èxit a la ciutat pel grup Arlequín, que dirigia Tony Montal, i va esdevenir un veritable sacseig ciutadà, possiblement perquè entre la Figueres dels anys cinquanta i Grover’s Corners –la ciutat imaginada per Wilder– no hi havia tantes diferències. Fos com fos, aquesta obra a la qual va assistir com a espectador un jove Puig Vayreda va marcar la seva trajectòria personal. En el camp polític, social, cultural i específicament en el que és objecte del nostre estudi, el literari, ell sempre va escriure des del compromís més ferm –estètic i ètic– amb *la nostra ciutat*.

BIBLIOGRAFIA

- PUIG VAYREDA, Eduard, *Tres bodegons amb ampolla de vi*. Figueres: Edicions de la Venerable Confraria de la Bóta de Sant Ferriol d’Empordà, 1990.
- *Homilies de la Bóta*. Figueres: Edicions de la Venerable Confraria de la Bóta de Sant Ferriol d’Empordà, 2002.
- *L’Empordà i el seu vi*. Figueres: Brau Edicions, 2004.
- *Escrits incidentals*. Figueres: Brau Edicions, 2011.
- *Des del banc del general*. Figueres: Brau Edicions, 2012.
- *Vuits i nous i cartes que no lliquen*. Figueres: Roger Edicions, 2016.
- *El jardí de Dionís*. Figueres: Brau Edicions, 2017.